

Liber
Bibliothecæ Academicæ Halensī
a
CHRISTOPH. ERNEST. CONONE,
Med. Doct. & Practico
Berolinensī,
TESTAMENTO DONATVS.
1729.

An. 46.

8. a. 72.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
SISTENS

CASUM MEMORIA DIGNUM
HYDROPICÆ
LAPSU, INTEGRO ABDOMINE,
CURATÆ.

QVAM,
AUSPICE DEO PROBITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratijsse Facultatis Medicæ
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE
PRORECTORE MAGNIFICO

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO,
MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR.

COLLEGA, SOCIET. REG. BEROL. SCIENT. SODALI, ETC.

FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQVE IN ARTE SALUTARI HONORIBUS, INSIGNIBUS AC PRIVI-
LEGIIS MORE MAJORUM SOLEMNI OBTINENDIS

HORIS LOCOQVE CONSVETIS,

ANNO MDCCXXVII. D. VII. JANUAR.

PUBLICAE AC PLACIDAE ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET

AUCTOR

CHRISTOPHORUS ERNESTUS CONO,

TANGRÆMUNDA - PALÆO - MARCH.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
Typis IOANNIS CHRISTIANI HENDELII, Acad. Typogr.

LIBRARIUM
BIBLIOTHECAE
UNIVERSITATIS
HALLENSIS

ADUSCRIPTORUM
ET
LIBRORUM
RARIORUM

IN
VENDITIONEM
PUBLICAM
DIE 15 JUNII 1872

ART. 1.

UNIVERS.
ZVHALLE

ART. 2.

ART. 3.

ART. 4.

SUPREMI
COLLEGII MEDICI
BEROLINENSIS
PER - ILLUSTRIS AC EXCELLENTISSIMO
DOMINO
PROTECTORI
AC
SUMMO DIRECTORI
DOMINO SUO GRATIOSO,

NEC NON
ILLUSTRI PRÆSIDI,
SPECTATISSIMIS MEMBRIS
AC
PERDIGNIS ASSESSORIBUS
VIRIS
GENERE, MUNERE, DOCTRINA, EX-
PERIENTIA, FAMA
AC ARTIS USU
SUMME CONSPICUIS AC UNDIQUE CELEBERRIMIS,
MÆCENATIBUS
AC
PATRONIS MAGNIS,
FAUTORIBUS OMNI PIETATIS CULTU
VENERANDIS,
DISSERTATIONEM HANC INAUGURALEM
IN DOCUMENTUM
DEMISSISSIMI, OBSEQUIOSI, DEVOTI AC GRATI ANIMI
CONSECRAT

AUCTOR.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
SISTENS
CASUM MEMORIA DIGNUM
HYDROPICÆ
LAPSU, INTEGRO ABDOMINE,
CURATÆ.

PROOEMIUM.

Medicinam divinatrices inter artes qui referunt, præstantiæ divinæ artis adeo nihil detrahunt, ut potius gloriam ejus magis augeant. Est enim haud exigua salutaris artis laus, quod non solum obvia ac quæ in oculos incurrunt expendat ac dijudicet, sed quod etiam abdita ac quæ oculorum

rum aciem effugiunt mentis acie prosequatur ac prudenti iudicio eruat. Quam difficile autem tale iudicium, jamdudum Patrens Medicinæ, Hippocrates, expertus est, ac hodie illi experiuntur qui illius Cui vestigiis insistant. Cum primis autem multæ occurrunt difficultates circa diagnosis morborum, & quidem talium, quos initio abunde cognitos imo plane exhaustos crederes. In exemplum saltem allegabo hydropem, non Pectoris aut Pericardii, sed ipsum Asciten, cujus tam variæ dantur species, ut haud raro etiam sagacibus Medicis circa distentum hydropicorum aqualiculum aqua hæreat. Quo autem hæc difficultates, quantum licet, denique tollantur, jamdudum Clarissimi Viri monuerunt, ut casus, qui aliquid monstrarent, exacte consignati in publicum emitterentur, quo denique accedente aliorum industria, illa quæ nondum satis cognita ererentur ac majori luci exponerentur. Et in hunc finem nostrum quoque casum tecum B.L. communico, quem omnes rei medicæ gnari, ad quorum notitiam pervenit, dignum memoria, dignum consideratione iudica-

dicarunt. Ad me autem ejus consignationem ac qualemcunque analysin amici pertinere crediderunt, quod ægra arcto sanguinis vinculo mihi fuit juncta illamque non solum cum diro morbo conflictantem sed & lapsu restitutam sæpius invisere licuit. Dum autem, B. L., tuo arbitrio tuoque judicio exiguum hunc ac sæpius interpellatum laborem committo, simul æquitati tuæ confido, fore ut tenuis ingenii foetum benigne suscipias, ac tua benevolentia complectaris. DEUS autem cœptis annuat, quo omnia in S. S. Sui Nominis gloriam ac proximi salutem cedant.

HISTORIA.

HOnesta Matrona, sanguineo-chole-
rici temperamenti ac obesioris cor-
poris habitus, duro, ob præmaturum
parentum obitum, initio usa est
ætatis, simul tamen integra valetudine, si
illos saltem excipias morbos, quibus tenerior
ætas alias exposita. Adultior virgo, 20. cir-
citer annorum, primum seni satis vegeto,

dein, hoc defuncto, viro juveni, sed cauffario, nupfit, neuter tamen exoptatam prolem ex noſtra ſuſcepit, quare haud mirum quod nec tertium maritum, jam ætate gravem, patrem fecerit. In ſterili autem matrimonio vivens eo majori cura ac ſolertia amplæ rei familiari præfuit, ſuaque præſentia domeſticos & ſuſcitavit & adjuvit. Cum igitur poſt obitum tertii mariti æſtivalis meſſorum laboribus intereſſet, ſub veſperam tota ſudore perfuſa domum rediit, quare, æſtus ac ſitis impatiens, calidum ac madidum adhuc corpus, relaxatis imo rejectis denique veſtibus, frigidiusculo veſpertino aeri expoſuit ac inſuper totum cyathum gelida aqua repletum exhaustit. Vix aliquid mali initio exinde ſenſit, niſi quod levi febricula intermittente corripereſſet, quam eſſentia amara ſtomachica, ſibi alias familiari, mox quidem proſtigavit, remanentibus tamen inſolita quadam laſſitudine ac aliqua, inprimis dum corpus moveret, reſpirandi difficultate, quæ ut levia patiens nihili faciebat. Hinc denuo expetita, anno, qui luſtui dicatur, exacto, etiam ad quarta acceſſit vota, fidemque con-
nubii

nubii viduo consistentioris aetatis dedit, annum agens trigessimum tertium. Relinquenda jam erat antiqua sedes simulque pristinum vitae institutum, nostra a mobili vitae genere, cui a teneris fuerat assuetata, ad magis otiosum ac pene sedentarium transeunte. Initium matrimonii videbatur admodum faustum; assurgente enim sensim abdominis mole conjuges in laetam futurae prolis spem erigebantur, quam & imperitae mulierculae, licet menses statis temporibus, sed parcius, prodirent, magis magisque instabant, similia aliarum gravidarum exempla copiose afferentes. Cum autem annua mora satis ostenderet inanem esse spem, inanem uterum, medici arcessiebantur, ut, dimissis obitetricibus, opem distento abdomini ferrent. Praeter tumorem enim abdominis nostra nil fere habebat, de quo conquireretur: Facies floridum ac vividum exhibebat colorem, appetitus erat integer, (post partum tamen ardor ventriculi & ructus nostram fatigabant) somnus tranquillus, respiratio satis libera, nullus pedum tumor, nulla superiorum partium macies, urina suffi-

B fici-

ficiens; alvus tamen obstipator ac menses plerumque parciore, quandoque autem prægressis animi pathematibus uteri hæmorrhagiæ intercurrerant. Mole autem abdominis magis magisque auferente, umbilicus quam maxime protuberabat, ita ut omphaloces metum etiam incuteret, adhibitis vero convenientibus ligaturis umbilici prominentia tandem fuit repressa. Haud miraberis B. L. quod difficilis hic ac implicatus morbus medicis, etiam peritissimis, multum facefferit negotii ac doctam illorum artem, diro malo inferiorem, eluserit. Quinque extrahebantur anni quod tantum non omnia in prædicto permanerent statu, licet a celeberrimo Medico quæsitissima remedia ægræ suppeditarentur, quibus tamen id fuit obtentum, ut menses largiori quantitate iustis temporibus prodirent. In hunc finem etiam quotannis circa æquinoctia binis vicibus sanguis ex pedibus fuit detractus, quod ægra quam optime tulit, ac exinde multum levaminis sensit, quare his evacuationibus adsueta illas nunquam, quamdiu ob denique infecutum pedum œdematosum tumorem

rem

rem licuit, neglexit. Tandem morbofo lu-
stro elapfo, pedes, qui hucusque a tumore
immunes fuerant, aliqua ex parte intume-
fcere cœperunt; nihilominus tamen, quan-
quam & tumor abdominis latius feſe diffun-
deret, patiens in publicum prodire ac facris
interefſe poterat. Dum autem denuo lares
in aliam ac ſplendidiorem urbem eſſent
transferendi, ex moleſtiis forte itineris ac
majori motu, quem inſtauratio rei familia-
ris requirebat, tumor in primis ſiniſtri pedis
adeo invaluit, ut denique rumperetur, abs-
que tamen ullo morbi decremento, licet
quotidie multum ſeri exinde proflueret, ac
poſt novem demum meſes conſolidatio-
nem admitteret. Sed vix ulcere pedis oc-
cluſo, quartus maritus, œdematoſo pedum
tumore ab aliquot annis correptus, in con-
firmatum aſciten, ſibi denique lethalem, in-
cidebat. Præſidio itaque viri denuo orbata,
ac permoleſti morbi, quocum per ſeptem
annos jam conflictabatur, ſatis pertæſa, ni-
hil magis in votis habebat, quam ut deſide-
ratiffimo marito, placidæ mortis beneficio,
quam citiffime iterum jungeretur. Morti
B 2 ergo

ergo unice intenta illum repetiit locum, ex quo sub initium quarti matrimonii emigraverat, ut ibi a strepitu hominum ac turbulentiore vita magis remota curam animæ eo melius gerere posset. Hic in tantam molem abdomen excresebat, ut etiam incuriosis alias ruricolis urbem intrantibus admirationem moverit, qui haud raro nostram ad sacra prorepentem prævertebant, ac defixis oculis stupendum aqualiculum intuebantur. Actum de ægræ salute videbatur, omniaque ad ultimum spectabant; sed jam en Deum e machina! Forte Serenissimus ac Potentissimus REX BORUSSIÆ, FRIDERICUS WILHELMUS, Dominus noster Clementissimus, urbem, ubi tunc temporis nostra degebat, die 8. Junii 1717. ingrediebatur, quare ad visendum, ad salutandum Regem incolæ confertim ædibus prorumpabant. Dum itaque læta urbs faustis acclamationibus undique personabat, non poterant non publici plausus etiam abditos ægræ recessus penetrare, quibus perceptis, nostram non ponderosum abdomen, non deformitas morbi retardavit, quo minus ad conspectum

etum Regis, quasi ad salutem fanitatemque
 proreperet. Nec fuit falsa, quanquam ini-
 tio omnia in perniciem ægrotæ ruere viden-
 rentur. Cum enim viso Rege, ex discurren-
 tibus ministris, quæ in usum Regis desidera-
 rentur, intelligeret, nostra quæsita submini-
 stratura adeo & sui & morbi quasi oblita re-
 ditum accelerare conabatur, ut fallentibus
 vestigiis, pondere abdominis victa, proster-
 neretur ac quam gravissime tumidum abdo-
 men siliceo strato allideretur. Accurrebant
 proximi ac exceptam, vix ex gravi lapsu &
 terrore mentis compotem, in domum de-
 ferebant. Interea & medicus & chirurgus
 advolarant, absque mora in abdomen, ru-
 ptum omnibus creditum, inquirentes, sed
 quod integrum ac nullibi læsum deprehen-
 debant. Hinc præmissa venæ sectione, qui
 est vulgi mos ad averruncanda terroris ma-
 la, ac exhibitis refocillantibus, lecto ægra, pau-
 latim ad se rediens, tradebatur. Jam placi-
 dus ægrotæ obreperat somnus, cum vio-
 lentia urgentis urinæ, ita videbatur, subito
 excitata matulam posceret, ac porrectam
 totam repleret. Vix quisquam ad excre-

tum liquorem, quem omnes urinosum credebant, initio attenderat, sed cum saepius postea, ac fere intra horas eadem quantitas redderetur, insolita copia effecit, ut adstantes missi liquoris ingenium attentius lustrarent. Nullus hic occurrebat color urinæ alias familiaris, nec nidor molestiam naribus afferebat, sed liquor limpidus ac omnis odoris expers deprehendebatur. Profluebat vitiosum serum, quod fidem fere excedit, per 14. dies, non tamen continue ac præter patientis voluntatem, sed interruptis vicibus ac per urethræ canalem, quare etiam ægræ semper liberum erat illud, vesica exonerata, cohibere, aut etiam cum redderetur intensius provocare. De quantitate excreti liquoris nil certi afferre possum, quod adstantes de pondere illius parum fuerint solliciti, primis tamen diebus longe majori copia effluxit, subsequenter autem profluvium hoc magis magisque decrevit. Huic copioso profluvio denique etiam, quatuor circiter post lapsum diebus, spontaneus supervenit sudor, qui matutinis imprimis horis largitor prorupit; in alvum autem nihil peccantis feri

ri redundavit, sed illa, nisi sollicitata, vix sic-
 ciora contenta deposuit. Quamvis autem
 fatis magna feri copia per prædictas vias
 quotidie exturbaretur, haud tamen exinde
 notabilis virium jactura aegræ oborta, quod
 & integro adpetitui & nocturnæ quieti, qui-
 bus patiens gaudebat, haud injuria magna
 ex parte adscribas. Nihilominus tamen, &
 quidem ventre magis magisque subsidente,
 multa nostram circumveniebant incommo-
 da. Jam enim facile post largiorem partum
 agra in summas præcordiorum incidebat
 angustias, quibus quandoque etiam animi
 deliquia superveniebant. Præterea, agra
 diu post lapsum nec sternutatione nec tussi il-
 la, quæ vel naribus vel faucibus molesta, emol-
 liri poterat. Tandem haud levem etiam ru-
 gofus ac jam plane collapsus venter inferebat
 molestiam. Ejus enim ultra genua expor-
 recta moles ingressum valde impediabat,
 quod pendulus venter alternis genuum icti-
 bus sub ingressu semper feriretur. Omni-
 bus tamen hisce malis & beneficium tempo-
 ris & commoda ligatura consuluit, sicque
 redeunte sensim abdomine ad præstinam for-
 mam

mam, ac discusso pedum œdemate, etiam pa-
 tiens cum sanitate in gratiam rediit, ac præ-
 dicta symptomata penitus evanuerunt. Ex-
 tollant jam summis laudibus aliæ gentes mi-
 rabilem Regum suorum sanandi virtutem, de
 Nostro merito quoque prædicamus, quod
 Augusta Ejus præsentia ægræ conclamata &
 a Medicis desertæ sanitatem ac vitam reddi-
 derit. Nec recrudit infidus alias morbus,
 sed nostra per biennium salva ac incolumis
 vixit. Denique autem anno 1719. dysente-
 ria, quæ tunc nostris in oris epidemice graf-
 sabatur, correpta, ac demum confecta, diem
 suum ruri obiit, cum 43. annum esset emensa.
 Sic nostram alvi profluvium denique extin-
 xit, quæ vesicæ profluvium sibi tam proficu-
 um olim experta fuerat. Jam B. L. sectio-
 nem demortuæ forte desideras, sed hanc nec
 adstantes nec locus, quo ante obitum sceesse-
 rat, admisere.

§. I.

Hydrope ægram nostram laborasse, quivis,
 medicæ artis haud plane ignarus, ex morbi
 historia facile colligere poterit; minime ta-
 men indoles ac sedes nostri mali, adeo ob-
 via,

vix, in illas itaque, omiffa critica nominum dilucidatione, cum alii abunde hoc egerint, pro ingenii modulo jam paulo fufius mihi erit inquirendum.

§. II.

Hydropis tres vulgo recensentur species, Anasarca fcilicet, Tympanites & Ascites. Anasarca seu Leucophlegmaria dicitur, quando univerfus corporis habitus inundatur; Quodfi ventrem ita flatus extendant, ut percuffus fonitum tympani inftar edat, Tympanites appellatur, de qua tamen notandum, quod vix fola occurrat, fed in tympanitide etiam serum cum flatibus conjunctum obfervetur. Ascitis autem nomine venit, cum aqua in abdomine collecta illud inftar utris replet.

§. III.

Et huic tertiæ speciei, Asciti, noftræ quoque morbus erit annumerandus, quod & tumidum abdomen & copiofus post lapsum aquæ profluxus faris teftantur. Cum vero & Ascitis variæ dentur differentiæ brevibus illas enumerabimus, dein indicaturi ad quam Ascitis speciem nofter morbus fit referendus.

§. IV.

In Ascite aqua non in abdominis cavitate tantum, fed etiam intra abdominis integumenta quandoque colligitur. Sic vitiofus latex modo inter abdominalis mufculos ac peritonæum, modo in duplicatura peritonæi fubfiftit ac hofpiratur. Nec minus quando aquofus humor in cavo infimi ventris congeritur, aquæ collectio ratione loci admodum variat. Plerumque
C
aqua

aqua libere in abdominis cavitate fluctuat, nonnunquam tamen vesiculis, saccis imo abdominis visceribus inclusa hæret, quorum exempla passim Autores tradunt. Hinc ex diversitate loci Ascites varia trahit cognomina, ut nunc hydrops peritonæi, nunc vesicularis, saccatus, omenti, mesenterii, uteri, ovarii &c. audiat, prout nempe huic vel illi membranæ aut visceri abdominis stagnans serum includitur.

§. V.

Si jam ex me quæras, quam ascitis speciem in nostra ægra subsuisse autumem, mihi sane, ut ingenue fatear, admodum verosimile videtur, quod hydrops, quem nostra per tot annos gestavit, peritonæi fuerit, id enim signa hujus morbi, id fortuita ac mirabilis morbi solutio mihi persuadere videntur. Quo autem omnia eo melius pateant, nunc ex solertibus observatoribus illa afferam, quæ in cognitionem occultioris morbi nos deducere possunt.

§. VI.

Antiquissimi medici vix nostri morbi videntur habuisse notitiam, (licet *Hippocrates* notionem hydropis pro sero & ichore variis locis sumat: *vid. Foesii æconomia & Castelliano-Brunoninum Lexicum* sub voce *hydrops* acceperit:) quod non tam infrequentia morbi, quam fastidio ac neglectui Anatomia, cum primis practica, adscribas. Cum autem proximis seculis anatomica studia magna excolerentur diligentia, noster quoque morbus, qui per tot secula delituerat, e tenebris suis ope scalpelli anatomici tandem emerit, quan-

quanquam quis primus hunc morbum observaverit haud dixerim. Sunt quidem nonnulli qui de *Jacobo Cameniceno* hoc affirmant, quorum tamen errorem quivis facile deprehendet, qui ipsam *Cameniceni Epistolam*, quam ad *Petrum Andream Matthiolum* dedit & quæ inter ejus epistolas *libr. I.* extat, simulque illa quæ *Matthiulus* regeffit, inspiciet. Hoc tamen certo certius, quod ingeniosa *Clar. Walai* conjectura magnam, si non primam, huic affectui lucem affuderit, cumque dein ejus veritatem demortuæ quoque sectio comprobasset, *Virorum clarissimorum, Nicolai Tulpii ac Jobi a Meckren* nunquam satis laudanda industria hanc plane singularem observationem ab oblivionis injuria asseruit. Et ex illo tempore *hydrops peritonæi* majorem notitiam acquisivit, præsertim cum etiam subsequentes quidam medici in ortum ac signa neglecti morbi accuratius inquirerent, inter quos *Nuckius* ac *Littre* procul dubio eminent.

§. VII.

His præmissis jam ad ipsa morbi phænomena devenimus. Initio, ac nondum apparente ventris tumore, ægri tensionem ac obtusum dolorem in hypogastrio perferunt, quæ cum levem saltem molestiam inferunt, etiam in levi habent nec medici opem facile exposcunt.

§. VIII.

Insequitur dein, sed lento admodum paulatinoque gradu, abdominis tumor, secus ac in vulgari ascite, in quo aquæ longe citius accrescunt & abdomi-

nis molem augent. Primum autem tumor in imo ventre sese manifestat, deinde sensim sensimque ascendit ac demum, elapsis jam aliquot annis, per totum abdomen se diffundit, illudque in stupendam sæpe molem attollit. Præterea tumor hic magis extrorsum vergit, & quanquam ægri in alterutrum latus decumbant ventris tamen figura exinde vix immutatur, sed venter æqualiter fere tensus cernitur.

§. IX.

Meminit *Clar. Nuckius*, quod in ægra quinquagenaria, hydrope peritonæi laborante, umbilici prominentiam viderit, quod eo minus silentio involvere volui, quia mihi admodum verosimile videtur, quod in hac ascitis specie hydromphalus, si non semper, tamen longe frequentius, quam in vulgari ascite, ac magis inter morbi initia, occurrat. Cum enim intra duplicem peritonæi membranam assurgentes aquæ usque ad umbilicum jam pertingant, vix aliter fieri poterit, quam ut umbilicus ab urgente aquarum mole protrudatur, quanquam postea cum aquæ, divulsis magis magisque peritonæi lamellis, etiam altiora loca petant, umbilici prominentia iterum quodammodo evanescere possit, inprimis si commodis ligaturis tali prouerberantiæ prospiciatur. Licet autem hæctenus allata forte satis probabilia, illa tamen, cum ab experientia majorem adhuc lucem expectent, ulteriori & attentæ observationi libenter non solum subjicio, sed & commendo. Sic quoque indagationem adhuc meretur, utrum in peritonæi hydrope, quod si in viris occurrat, etiam aqua in scrotum depluat, inprimis cum

cum apud Autores altum silentium, nec meminerim, hucusque in viro talem hydropem fuisse observatum.

§. X.

Circa respirationem, ægri nostro hydrope detenti, nullum insigne patiuntur incommodum, quare, quamdiu abdominis tumor in tantam molem nondum auctus ut ingressum retardet, satis commode obambulare, ac munia sua obire possunt. Refert *Clar. Tulpus l. 4. observ. c. 44.* de Jugitta, uxore pictoris Flinchi, quod perinde atque sanissima non quocunque tantum deambulare, verum etiam peregre proficisci, & quod mireris, excelsam Clivensium turrim, etiam paucis ante mortem diebus, uti *Jobus a Meckren* addit, ascendere potuerit; quam tamen agilitatem de omnibus non possumus affirmare.

§. XI.

Quoad appetitum ciborum, ille minime collapsus observatur, cum appetentia enim cibos capiunt, & assumptos in succum & sanguinem vertunt. Nec sitis nostros excruciat, quare etiam in nostrum morbum non cadunt, quæ olim Poeta de hydrope cecinit.

§. XII.

Facies, quæ alias haud immerito index morborum dicitur, in nostro affectu nihil præ se fert insolitum. Micat enim ab oculis pristinus fulgor, ac facies nativum ac vividum intuentibus offert colorem, ut itaque illis, & inter hos *Argenterio*, qui asciticos floridi coloris se quandoque vidisse dicant, non omnis fides sit deneganda.

C 3

§ XIII.

§. XIII.

De excernendis notandum, quod alvus satis recte se habeat ac debito ordine excrementa reddat, nonnunquam tamen etiam segnior observetur. Urina quantitati potus tantum non respondet, & naturalis est coloris; menses vero nunc recte, nunc minus convenienter fluunt. Refert *Dn. Garengot Traite des operations de Chirurgie T. I. p. 240.* quod *Dn. Arnaud*, ad dignoscendam aquæ sedem, imprimis ad quantitatem urinæ respiciat, quodsi enim hæc justa quantitate reddatur, nec a naturali colore desciscat, aqua peculiaritè sacco includeretur; quod eo minus falleret, si nec reliqua signa negligentur, sed potius conjunctim sumantur.

§. XIV.

Neque silentio plane prætereundum, quanquam ad illustrationem nostri casus nihil faciat, quod foeminae hydrope peritonæi detentæ quandoque etiam conceperint, & propitia Lucina infantes excluferint, intumescencia tamen a partu nihil quicquam remittente.

§. XV.

Oedematosus pedum tumor, qui alias in vulgari ascite ventris intumescencia plerumque præcedit aut statim subsequitur, nostro morbo tunc demum, quando jam confirmatus & aliquot annos duravit, supervenit. Peritonæi enim hydrops ad plures annos se extendit, & diuturnitate communem asciten longe superat. *vid. §. VIII.*

§. XVI.

§. XVI.

Medicamenta, quæ alias in vulgari ascite satis effi-
caciaprehenduntur, in nostro affectu vix quicquam
profunt, *vid. Cl. Litrüi* observationem, quam *Hist. Ac.
Reg. Scient. Ann. MDCCVII.* exhibet. Et in hoc etiam
cum saccato hydropo convenit, de quo noster quon-
dam *D. D. Gabrliep Miscell. Nat. Cur. Dec. III. Ann. II. observ.
LXI.* testatur, quod remedia, tam alterantia quam e-
vacuantia, absque aliquo, saltem notabili, levamine,
adeoque frustra fuerint exhibita; Imo quod ne hilum
quidem ab emeticis & purgantibus, etiam validissimis
& drasticis, subsequente licet hypercatharsi satis enor-
mi, moles abdominis decreverit.

§. XVII.

Præter hæc, quæ parum in sensus incurrunt, par-
tim ipsi patientes referunt, quædam adhuc sub para-
centesi, quando administratur, occurrunt, quæ abdi-
tum morbum produnt. Cum autem nostra ægra pa-
racentesin non admiserit, missa hæc facio, & lectorem,
qui horum desiderio tenetur, ad *Cl. Litrüi* jam citatam
observationem remitto.

§. XVIII.

Nolumus hæcenus attata ad nostrum casum jam
prolixius applicare, præsertim cum satis clare pateat,
quod dicta tantum non omnia in nostram ægram
quam optime quadrent. E re potius erit, ut brevi-
bus ostendam, quomodo hydrops peritonæi a conge-
neribus affectibus differat. Circa vulgarem Ascitem
ac tympaniten nihil difficultatis occurrit, in illa enim
tere

fere omnia contrario modo se habent, uti superioribus thesibus passim indicavi; hæc autem, tenso ventre percusso, sonitu se prodit, ac præcipitis est exitus. Magnam autem hydrops sacculus cum nostro affectu affinitatem habet, cumque pleraque signa cum nostro morbo communia habeat, etiam longe difficilius dignoscitur. Quodsi etiam medicus hos binos affectus inter se confunderet, crederem, quod haud adeo gravem, aut ægro noxium, errorem esset commissurus. Differt autem hydrops peritonæi a sacculo, quod in illa ascitis specie tumor abdominis, cum aqua intra peritonæum, tanquam integumentum abdominis proprium, hæreat, magis versus exteriora feratur, *vid. §. VIII.* ibique perfentiat: in sacculo hydrope autem, sacculus præternaturali sero refertus ipsam abdominis cavitatem occupet, quare etiam præ nostro affectu longe majorem ægris creat molestiam. Quodsi experientia illa quoque confirmaret, quæ §. IX. attuli, multum etiam ad diagnosis nostri morbi facerent. In sacculo enim hydrope hydromphalus, quamdiu sacculus illæsus, vix poterit occurrere, quod tamen illo rupto, & aqua in abdominis cavitatem effusa contingere posset. His merito addimus Celeberr. *Ruyfchium* notasse, quod hydrops sacculus, aut ut illi, ex vulgi sententia, audit clausus, sit absque undulatione uniformi durissimeque tenso tumore manifestetur, neque patiatur prementi cedere partes, nec sonum edat ullum oscillante corpore *vid. Advers. I. Cap. 2. p. 8.* Quando vero aqua intra abdominis musculos & peritonæum colligitur, hæc hydropis species, quoniam præ nostra ad
huc

huc magis & visui & tactui exposita, etiam his sensibus facilius dijudicari poterit.

§. XIX.

Ne autem cum graviditate noster affectus confundatur, imprimis ad motum latentis fœtus, qui vigesima septimana observatur, attendendum; contingit tamen quandoque ut peritonæi hydrops etiam ingravitationi jungatur v. §. XVII. Porro a hydrope ovarii dignoscitur, quod in hoc tumor cum aliqua inæqualitate rotundus in alterutro hypogastrii latere, ubi ovaria recumbunt, exsurgat, cui dein, præter alia mala, etiam difficultas urinæ & incessus junguntur. Ab uteri hydrope autem quodammodo distinguere poteris, si ad illa attendas, quæ §. præcedente de differentia saccati hydropis monui, habent enim illa etiam hic locum, quanquam exinde uteri hydrops non cognoscatur, cujus diagnostica signa difficultate nondum carent. Obiter saltem addo, quod illi, qui mensium fluxum in uteri hydrope nunquam observari contendunt, mihi errare videantur, cum illorum opinio lubrico factis fundamento nitatur, quasi menses ex ipsius uteri cavitate semper prodirent. Interea tamen minime nego, quod menstruus sanguis etiam ex ipso utero quandoque promanet, ipse enim, cum cadaverum sectionibus in Theatro Anat. Regio olim vacarem, uterum sanguine inquinatum observavi, uti *Cl. D. D. Gobl in Act. Med. Berol. Vol. VIII. Dec. I. p. 74.* retulit. Sed cum quoque menses ex uteri vagina haud raro ferantur, vix ratio pater, cur in hydrope uteri mensium fluxus quandoque non possit occurrere, & si forte in uno aut altero individuo mensium defectus observetur, de o-

D

mni-

mnibus tamen ob prædictas rationes hoc non possumus affirmare.

§. XX.

Nunc ad causas, a quibus præsens malum originem duxit, devolvor. Ex præmissa morbi historia constat, quod nostra integrum diem sub ferventissimo sole ad observandos messorum labores exegerit, ac demum sub vesperam rure pedibus urbem ac domum repetierit. Reversa, tota sudore diffluens, nudatum corpus frigidiusculo vespertino aeri non solum commisit, sed & scyphum gelida aqua plenum evacuavit. In repressum itaque sudorem ac cohibitam perspirationem tantum non omnis culpa videtur rejicienda, quæ quo melius intelligantur, pauca de transpiratione ejusque impedimentis, pro instituti mei ratione, delibabo.

§. XXI.

Totum nostrum corpus esse perspirabile jam dudum Hippocrates memoriæ prodidit, hujusque asserti veritatem ingeniosissimus Italus, *Sanctorius*, experimentis triginta annorum stabilivit. Cum autem corporis perspirationi, præter respirationis organa, cutis potissimum inserviat, non solum patet, quod hæc excretio sit valde copiosa, sed & simul intelligitur, quod intercepta perspiratio eo plus damni nostro corpori inferat, quo magis reliquas evacuationes antecellit, si non superat. Inprimis autem huic excretioni favent illamque promovent, quæ sanguinis circulum citatiorem reddunt, hinc cum sub æstuoso cælo aut vehementiori motu incalescimus, sanguis a solis æstu aut exercitiis corporis concitatus impetuosius ad habitum cor-

corporis fertur & uberior secretio contingit, cumque prorumpentes humores, ob nimiam copiam, haud adeo facile possint diffiliari, in copiosas aquæ guttas, imo sudoris rivos, colliguntur, tuncque cutanea hæc excretio, quæ antea vix in sensus incurrebat, jam sensibilibis redditur. Quemadmodum vero ab illis, quæ sanguinis circulum augent, cutim laxant ejusque poros recludunt, perspiratio provocatur ac promovetur; ita ab illis, quæ progressum sanguinis retardant, cutim constringunt ac poros obstipant, perspiratio imminuitur imo cohibetur.

§. XXII.

Inprimis autem perspirationi & frigidus aer & gelidus potus obicem ponunt, quorum effectus, antequam ulterius progrediamur, paucis recensere. Et quidem quod ad frigidi aeris effectus attinet, illos succincte & nervose *Illustris Stablius in Theor. Med. ver. Sect. I. p. 170.*, ne jam alia loca commemorem, tradidit. Potissimum autem frigidus aer constrictorium superfici ei corporis motum inducit, a quo humorum ad intimiora corporis repressio, pallor corporis, aspectus cito strictus, frigoris repentina pervasio, vasorum sanguiferorum ex constrictis partibus veluti disparitio ac sensus quidam gravativus tensivus dependent. In primis autem prædicta phænomena observantur, quando æstuans ac sudore perfusum corpus, vestibus remotis, derepente frigido aeri committitur, tunc enim cutis, quæ præ aliis partibus frigori maxime exposita, adeo constringitur, ut etiam strictura in ipsos oculos incurrat, quam nostrates *Gänsehaut* appellant. Denique & hoc adjiciendum, quod aer vespertinus ac

nocturnus, etiam per æstatem, in sudore madens corpus haud tuto admittatur, & quanquam vespertinus aer æstivo tempore satis tepidus videri possit, respectu tamen caloris, qui in corpore sudante & ab exercitatione calefacto tunc existit, frigidi rationem omnino habet.

§. XXIII.

Quos vero noxios effectus frigidus potus, si æstuantanti corpori, & quidem copiose, offeratur, producat, *Celeb. Frid. Hoffmannus* integro X. capite *Pathol. gener. P. II. p. 313.* indicavit. Mihi saltem annotasse sufficiat, quod frigidus potus æque internas partes, ac frigidus aer externam corporis superficiem, constringat, cumque sub spasmodicis illis stricturis circuitus sanguinis haud parum lædatur, sanguis fluiditatem suam amittit ac inspissatur; quanquam & frigus copiosius oblatus liquoris, ipsi sanguini communicatum, haud plane excludendum veniat. Inprimis autem frigidæ potio perniciosissima deprehenditur, quando vel motu vel exercitatione calefacti ab hausto potu simul & semel a moru vel laboribus desistunt, ac corpus quieti tradunt, cujus noxæ tamen quodammodo præcaventur, si post potum motus aut labor continetur, quale quid etiam in jumentis observamus, quibus sub itinere innoxie aqua præberetur, quando vero ad diversoria deventum, a peritis veredariis potus calefactis minime conceditur, sed ab illo omni cura initio arcentur.

§. XXIV.

Jam satis apparebit, quod cum nostra urente firio per integrum diem admodum incaluerit ac se vehementer commoverit, corporis perspiratio, sanguine
ac

ad cutim magis evocato, admodum fuerit aucta, quod & subsecutus largus sudor abunde testatur. Ab incautus autem in denudatum corpus admisso vespertino aere universæ superficiei corporis strictura fuit insecta, hinc humores in ambitu corporis copiose hærentes, poris antea patulis derepente obstipatis illisque exitum denegantibus, cor versus ac vasa sanguinis majora, ut ita loquar, fuerunt rapti, qui subito repressi non potuerunt non vasa maximopere replere, distendere illorumque tonum deicere. Dein, cum pro restinguenda siti etiam patiens frigidum aquæ potum superingessisset, internæ quoque partes, inprimis ventriculus ac intestina, exinde fuerunt contractæ, cumque multa sanguifera vasa intestinorum quoque canalum perreptent, in illis sanguinis progressus haud parum fuit læsus. Vasis autem majoribus nimium repletis, ac ultra naturalem diametrum distentis, sanguinis circulus admodum fuit retardatus, quod ob nimiam distensionem neque cor neque vasa vim suam contractilem debite exserere, ac mole laborantem sanguinē propellere potuerint. Haud mirum itaque, quod ob prædictas causas sanguine difficulter progrediente serum haud decenter reliquæ sanguinis massæ fuerit interagitatum, sed iusto copiosius in vasa lymphatica secesserit, quibus nimium distentis contenta lymphæ vel per diductos nimis repletorum vasorum poros transsudavit, vel ruptis vasis inter duplicem peritonæi membranam, uti forsan haud vane auguror, lente depluit.

§. XXV.

Nec minus a cohibita perspiratione febris, quæ
 D₃ suc-

successit, potissimum provenit. Materia enim exhalatura subito restricta, vasa sanguifera exinde admodum fuerunt prægravata v. S. præc. quare ne tonus illorum penitus destrueretur, necesse erat, ut strictoria illorum vis magis magisque augetur, sicque ingeminatis vasorum ictibus superflua moles versus corporis ambitum denuo propelleretur. Sufficiat in prolata sententiæ confirmationem ad grave experientia edocti *Sanctorii* testimonium provocasse, quod *Aphor. 10. Sect. 1.* exhibet. Quanquam autem impeditam perspirationem potissimum accusem, minime tamen omne ventriculi vitium excludo, inprimis cum febris intermittens genium æmulata sit, quin potius illum, non solum a frigido potu, sed etiam a durioribus mensis tempore assumtis alimentis, fuisse læsum existimo.

§. XXVI.

Nihilominus tamen a subita humorum coacervatione vasa ultra modum oppleta ac dilatata atoniam aliquam fuerunt passa, quare sanguis, languente organorum motu, segnius circumactus crassior ac spissior evasit, suaque spissitudine impedivit, quo minus mensstruus sanguis iusta quantitate solitis temporibus prodierit. Præterea etiam hic considerationem omnino meretur, quod nostra mobile ac laboriosum vitæ genus cum sedentario ac magis otioso permutaverit, ac insuper plena diæta usâ fuerit. Quæ omnia cum ad producendam plethoram quam maxime conspiraverint, ita luxurians sanguis vasâ, jam antea debilitatis, restitit, quo minus debitam vim in propellendo illo exferere potuerint, unde ex tardiori progressu sanguis spissior redditus, ac mensstruorum fluxus demum fuit im-

imminutus. Et sane haud dubitandum, quod longe graviora mala ac citius hydropis incrementum insecuta fuissent, nisi iracundis animi pathematibus excitata natura superfluum sanguinem per consueta loca quandoque exturbasset, ac prudens acutissimi Medici consilium tempestivas venæsectiones imperasset, sed de V. S. in nostro hydrope infra agemus.

§. XXVII.

Quamprimum vero aqua intra peritonæum collecta aliquatenus accrevit, difficultas aliqua in respiratione necessario fuit oborta. Diaphragmati enim, non solum sub inspiratione, ob renisum aquosi tumoris, libere descendere & abdominis contenta propellere haud licuit; sed etiam vitiatum, ob prædictam causam, peritonæum ac tensi abdominis muscoli haud adeo promte, sub expiratione, ad abdominis constrictionem ac diaphragmatis convexitatem concurrere potuerunt. Languente autem diaphragmatis, peritonæi ac muscutorum abdominis motu, cum negotium concoctionis quodammodo fuerit turbatum, nemini mirum videri poterit, quod nostra sæpius post partum ventriculi ardore ac ructibus fuerit vexata.

§. XXVIII.

Quamquam autem aquarum moles, successu temporis, intra geminam peritonæi lamellam admodum fuerit aucta, respiratio tamen in nostro malo haud æque ac in vulgari ascite fuit læsa. In communi enim ascite, aqua in abdominis cavitate libere fluctuans diaphragmatis descensum non tantum remoratur, sed vitiosi etiam seri copia ipsi diaphragmati, inprimis sub decubitu, incumbens, illud sursum in thoracem agit
ac

ac inibi quasi detinet, quale quid in nostra ascitis specie contingere non potuit, quod aqua peritonæo fuit inclusa. Ponderosus tamen ac propendens aqualiculus œdematosum pedum tumorem demum produxit, quod venas, imprimis crurales, comprimendo venosus sanguis minus prompte refluere potuit, quo factum, ut, ob serum justo copiosius separatum, pedum tumores denique fuerint enari.

§. XXIX.

Viscera, quæ alias in asciticis varie læsa deprehenduntur, in nostro affectu vix labem in sensu incurrentem investigantibus exhibent. Itaque patet, cur nostra neque de anorexia ac siti, neque de immixturo urinæ fluxu, vel aliis, in vulgari ascite obviis symptomatibus, fuerit conquesta. Cum etiam alias aqua, in asciticorum ventre collecta, viscera continuo alluat ac quasi maceret, necesse est, ut, ex diuturniori tali mora ac maceratione, laxitas ac flacciditas, ne alia mala afferam, illis concilietur, quæ omnia in nostro malo haud eveniunt, quod peccans serum, veluti sacco contentum, a viscerum contractu arceatur.

§. XXX.

Atque hinc etiam facile poterit colligi, cur noster morbus in plures sæpe annos protrahatur. Visceribus enim bene constitutis ac salvis, illorum functiones satis juste poterunt administrari, cum primis si morbus lente incrementa sumat, nec ponderosa moles organorum officia turbet. Cum autem malum nostrum aliquot annos duret, ex eo ipso sequitur, ut sit admodum rebelle ac refractarium, præsertim cum experientia constet, quod omnem pharmacorum vim eludat v. §.

XVI.

XVI. ac saltem paracentesi, nec quidem semper, ac absque recidivæ metu, cedat.

§. XXXI.

Nunc demum ad lapsum, ægræ nostræ adeo salu-
rare, consideratio nostra dilabitur. Lapsu asciticos
sanitati quandoque fuisse restitutos, observationes scri-
ptorum fide dignorum passim loquuntur: omnes ta-
men, quotquot evolvere licuit, a nostro casu differunt.
Velenim 1) lapsu vulnus abdomini fuit illatum, per
quod aquarum moles dein effluxit; Vel 2) quodsi ab-
domen post lapsum illæsum fuerit observatum, vitio-
sum tamen serum confertim ac præter patientis vo-
luntatem prorupit, quare etiam hanc involuntariam
excretionem utero Autores, haud absque ratione, assi-
gnarunt. Uti autem, integumentis per violentiam
externam disruptis, contenta aqua non potuit non
sponte elabi, ac serosa uteri colluvies, effractis repa-
gulis, per vaginam facile invenit exitum; ita, quod
ad nostrum casum attinet, haud adeo facile intelli-
gitur, per quas vias peccans serum in vesicam urinari-
am fuit delatum. Cum autem nunc meum sit, opi-
nionem, quam hac de re foveam, publice proferre,
paucis id; salvo tamen aliorum iudicio, expediam.

§. XXXII.

Vesicæ urinariæ arcum cum peritonæo com-
mercium intercedere, ex Anatomia constat. Hinc o-
mnes dissectionum magistri in eo conveniunt, quod
communis ac exterior vesicæ tunica cum peritonæo
fit continua, imo complures testantur, quod vesica in-
tra peritonæi duplicaturam, aut, quod alii malunt, præ-
ter hanc autem vesicæ cum peritonæo connexionem,
E vesi-

vesica quoque meatibus ac poris foris introrsum spectantibus instructa deprehenditur, qui ope siphonis anatomici, a *Cl. Wolffio* inventi, facile in conspectum prodeunt. Hujus enim breviori ac latiori cruri si inversam vesicam alligaveris, aqua, altiori cruri infusa, vesicam alligatam elevabit, poros foris introrsum vergentes distendet ac demum copiose transudabit. Per has itaque vias, per hos poros stagnans peritonæi serum in vesicam penetrasse existimo. Cum enim sub lapsu, aqua, intra peritonæum collecta, magna vi versus hypogastrium ac vesicam in pelvi sitam fuerit adacta, admodum verosimile videtur, quod peccans serum in prædictos poros sese insinuaverit, quos dein incumbens aquarum moles magis magisque dilatavit, sibi que viam ad exitum pandit. Sed cur aqua per tot annos intra peritonæum otiose hæsit? Cur ante lapsum hos poros non subit? Ad hæc respondeo: Primo, quod prædicti pori, cum primis in vivo corpore, haud adeo dehiscant, ut transitum cuivis ambienti liquido sponte concedant, quod si enim vesicæ, ventriculi ac intestinorum pori introrsum spectantes, nam præter vesicam etiam ventriculus ac intestina poris modo memoratis gaudent, adeo conniverent, nec vulgaris ascites occurreret, quod aqua per tales patulos meatus quam facillime dilaberetur, cui tamen experientia contradicit. Dein anno sum serum, sub diuturniori mora, magis magisque lentescit, ac, deposito lentore, prædictos poros illinit ac obviscat, & huic etiam magna ex parte tribuendum videtur, quod tunicæ sacci hydropici admodum crassæ post fata sectione deprehendantur. Nec obstat, quod aqua, in asciticorum abdomine collecta, satis limpida quandoque appareat, illam.

lam enim nihilominus multum gelatinosi continere,
illius evaporatio quemvis edocere poterit.

§. XXXIII.

Porro etiam ipsa aquæ emissio aliquam adhuc con-
siderationem merebitur. Aquam per intervalla, sed
brevissima, nempe horas, initio fuisse redditam, hi-
storia testatur, in eo itaque vulgaribus regulis ac cau-
telis, hucusque ut plurimum a Medicis traditis, minime
respondit, utpote qui tantum non omnes paulatinam
aquæ educationem non solum commendant, sed & solli-
cite inculcant. Hanc autem satis repentinam evacua-
tionem plura prava symptomata dein fuerunt infecu-
ta. Musculi enim abdominis, quos antea serosa col-
luvies quam maxime ac ultra fidem extenderat, jam
subito, aqua subtracta, concident, munia sua, ob amif-
sum tonum, haud rite obire poterant, ut itaque haud
adeo obscurum esse poterit, cur post largiorem partum
ægra in summas præcordiorum angustias, imo animi
deliquia, facile inciderit, nec diu post lapsum sternuta-
re aut tussire potuerit. Quod autem musculos abdo-
minis relaxatos potius, quam spiritus confertim emis-
sos, uti nonnulli alii persuadere voluerunt, accusan-
dos existimem, ne maxime movet, quod prædicta sym-
ptomata facile, mediante arctiori abdominis ligatura,
avertere liceat, quale quid sæpius observavi, quando a-
sciticis paracentesi aqua simul & semel fuit edueta. San-
cte enim testari possum, me nec animi deliquia, nec æ-
lia incommoda, tunc observasse, modo, sub aquæ edu-
ctione, abdomen ministrorum manibus debite compri-
meretur, quod admodum necessarium, quare etiam
ægræ admodum ferunt, quando adstantes in com-
primendo abdomine deficiunt, ac forte manus quodam

modo remittunt. Aqua vero educta abdomen fascia probe involvendum ac muniendum, quo factō ægri optime se habent, nec unquam Chirurgus illa symptomata erunt metuenda, quorum alias Chirurgi, omiſſa ligatura, mentionem faciunt, *vid. Aſt. Med. Berol. Vol. IX. Dec. I. p. 58. Vol. V. Dec. II. p. 88. Garengot traite des operations de Chirurgie T. I. p. 251.*

§. XXXIV.

Denique non incongrue hic quæritur; An V. S. in hoc malo locum inveniat? Ut autem propositam quæſtionem eo facilius ſolvam, merito hic recolo, quod in hoc affectu ſatis firmum ventriculi robur, vigor appetitus ac reliquorum viſcerum integritas obſervetur v. §. XI. & §. XXIX. Quod ſi itaque plena & lauta diæta ac otioſum vitæ genus accedant, ſanguinis abundantia facile progignitur, quæ ad graviora mala inferenda eo magis apta, quo minus, ob indies accreſcentem aqualiculi molem, ægris licitum, luxuriantem ſanguinem per motum conſumere. His igitur ars merito ſuccurrit, ac prudenti ſanguinis eductione illa mala præoccupat, quæ neglecta V. S. certo certius ægris imminerent. Sanguis enim, qui nunc quantitate ſaltem peccabat, mox etiam qualitate peccabit, ſicque præſentem affectum, per ſe ſatis gravem, magis exacerbabit. V. S. autem magis adhuc neceſſariam judicabis, ſi apud fœminas menſium, apud viros autem hæmorrhoidum vitia ſimul occurrant.

§. XXXV.

Habes B. L. leviffima cogitata, quæ hiſtoria hydropicæ, lapſu, integro abdomine, priſtinæ ſanitati redditæ, mihi ſuggeſſit. Tuum erit, ut illa benigne accipias, & ſi merentur, ad probes. Quod ſi autem forte una cum mea ægra lapſus fuero, opto, ut meus lapſus & mihi & aliis æque ſit ſalutaris, ac lapſus noſtræ hydropicæ fuit, ita enim veritas, cui unice ſtudiui, ſemper magis magisque emerget. Summo autem Numini, pro conceſſis viribus, humillimas, quas mente concipere poſſum, ago habeoque gratias. Illud que ſupplex precor, ut noſtris conatibus ac ſtudiis porro elegantiffime velit adſpirare.

1.

Schere Tugend wird belohnet, und kein Fleiß bleybt unergolten,
Wenn er nur auf Gottes Ehre und des Nächsten Wohlfahrt

zielt;
Zwar die Tugend wird von vielen weggestossen und gescholten,
Weil man mit derselben Perlen als mit leichten Federn spielt.
Doch damit wird ihrer Würde das geringste nicht benommen,
Und sie muß, Troß ihren Feinden, auf den höchsten Gipfel kommen.

2.

Thörichte und dumme Menschen sind der Tugend nicht gewogen,
Denn sie kennen ihre Schätze und Vortrefflichkeiten nicht;
Scham wird selbst dem feinsten Silber, Sand dem Golde sürgezogen,
Statt des Körpers gilt der Schatten, Finsterniß für wahres Licht.
Denn es hat der Feind der Tugend ihren eiteln Sinn verblendet,
Und den Trieb zu ihrer Hoheit ihnen schon vorlängst entwendet.

3.

Lasterhafte Seelen dencket, was wird endlich aus euch werden?
Dünckt ihr euch auch noch so weise, ehrbahr, fromm und klug zu seyn;
Ihr seyd freche Zeit-Verderber, unbrauchbares Zeug auf Erden,
Eure abgeschmackte Klugheit bringt euch schlechten Vorthail ein,
Die Verehrer wahrer Tugend sind befugt euch auszulachen,
Wer euch siehet, mag euch kühnlich öffentlich zu Schanden machen.

4.

Welket euch in euren Lüssen, widersetzet euch der Tugend,
Thut was eurem argen Fürsten irgend an euch wohlgefällt,
Widmet euch zu dessen Diensten, übergebt ihm eure Tugend,
Schenckt ihm was das graue Alter noch an Kräften in sich hält;
Aber glaubt, ihr werdet künftig solche Eclaverey bereuen,
Wenn sich über eure Trägheit der verschlagne Feind wird freuen.

5.

Gott verstoßt euch ohne Gnade, und vergilt euch eure Thaten,
Schande, Schwade, Dvaal und Jammer folgen euch mit Hauffen nach,
Satan, der euch hier betrogen, kan dort ihm und euch nicht rathen,
Nichts versöhnet dort den Richter, niemand wehret dessen Räch;
Alles Unglück wird euch treffen, und denn werdet ihr erkennen,
Das Verderben aller Derer, die sich von der Tugend trennen.

§ 3

6. Definet

Oefnet eure blinde Augen, laßt euch weisen, warnen, lehren;
 Eylet von den Laster-Steigen, ziehet Herz und Fuß zurück,
 Strebt hingegen nach der Tugend, lebt zu eures Gottes Ehren,
 Sucht den Nutzen eures Nächsten, gründet euer wahres Glück:
 Werdet ihr dem Folge leisten und den guten Weg erwehlen,
 Wird es euch bey Gott und Menschen niemahls an Belohnung fehlen.

Dessen sind die überzeuget, welche sich der Tugend weihen,
 Die nichts dencken, thun und wollen, als was nur nach Tugend schmeckt,
 Denn sie wissen, ihre Mühe wird nach Herzens-Wunsch gedeihen,
 Ihnen kan das Ziel nicht fehlen, das ihr Fleiß sich fürgesteckt:
 Gott geseegnet ihre Handlung, ihre Arbeit wird gepriesen,
 Und man rühmet ihre Treue, welche sie mit Lust bewiesen.

Wer die Bibel recht gelesen, wird mir alsobald gestehen,
 Daß dieselbe voll Verheißung für der Tugend Freunden seyn,
 Läßt sie es nicht durch Exempel ihnen zur Erweckung sehen?
 Was legt Gott vor Ehren, Titul tugendhaften Seelen bey?
 Was sie thun, läßt Er gerathen, Er befördert ihre Werke,
 Daß ein jeglicher an ihnen solche Gnade Gottes mercke.

Haben sie in diesem Leben stets der Tugend angehangen,
 Hat ihr Geist mit allem Eifer dem, was löblich, nachgestrebt,
 Werden sie in jenen Zeiten ein vortrefliches Theil erlangen,
 Weil der Höchste an den Seinen diese Lebens-Art erhebt.
 Ihre Tugend wird vergolten, ihre Mühe wird belohnet,
 Wenn die Tugend-volle Seele in den Friedens-Häusern wohnet.

Alle Engel sind vergnüget, und erfreuen sich nicht wenig,
 Wenn sie vor dem Stuhl des Lammes in der weißen Seyde stehn,
 Die Erwehlte jauchzen gleichfalls, daß ihr treuer Herr und König
 Seinen Freunden anbefehlet, in die Freude einzugehn.
 Da frohlocken für sich selber die von Gott erhabne Frommen,
 Die das Erbe der Verehrer reiner Tugenden bekommen.

Menschen überlegt es reiflich, und es dringe euch zu lernen,
 Wie man nur allein durch Tugend Ehr und Glück erlangen kan,
 Dieses wird euch kräftig reitzen, euch von ihr nicht zu entfernen,

Denn

Denn es lachen euch die Würde und der Vortheil freundlich an:
Ubt euch fleißig in der Tugend, laßt euch nichts dabey verdrießen,
Denn ihr werdet ohne Ende ihrer Seeligkeit genießen.

12.

Laßt der Tugend Feinde rasen, ob sie euch zuweilen drücken,
Keht euch nichts an ihrer Tollheit, setzet euren Wandel fort,
Denn ihr müßet unter Dornen Anmuths-volle Rosen pflücken,
Wißt ihr doch die schmale Gänge zu der gländnen Ehren-Vort:
Laßt euch nur nichts verhindern ihre Thore zu erreichen,
Eurem unverdroßnen Eifer muß der Teufel selber weichen.

13.

Wehrter Freund, geehrter Gönner, weil du mir bekannt gewesen,
Hab ich nichts von dir als Tugend von der rechten Art gespührt,
Du hast wahrlich solch ein Mittel dir zur Wohlfahrt auserlesen,
Welches dich auch unumgänglich, wo du hingedenckest, führt.
Wer dich so wie ich betrachtet, scheuet sich niemahls zu sagen,
Daß du dich zum Dienst der Tugend hast freywillig angetragen.

14.

Woher ist das wohl gekommen, was hat dich dazzu getrieben?
Nur dis, daß du selbst ein Kenner von der wahren Tugend bist:
Darum ist es dir nicht möglich, falschen Tand und Schein zu lieben,
Und du hinterreibest klüglich aller Heuchler Trug und List:
Dir ist das rechtschaffne Wesen JESU CHRISTI angelegen,
Wo dis herrschet, lästet niemand sich zur Heucheley bewegen.

15.

Hast du doch vor unsern Augen öffentlich und frey gewandelt,
Du gebrauchest keine Schmeichler, und ich tauge nicht dazu,
Nach der Wahrheit will ich zeugen: Du hast recht und treu gehandelt,
Deines Nächsten Wohlergehen stöhrst zwar oftmahls deine Ruh;
Doch dis macht dich nicht verdieflisch, noch hastu dich nie beschweret,
Sondern ihm vielmehr zum Dienste als ein Licht dich selbst verzehret.

16.

Deine Gottes-Furcht zu rühmen hastu mich jetzt nicht gedungen,
Und was will ich davon sagen, da sie überall bekannt,
Es ist ihre Kraft dermassen durch dein inneres gedungen,
Daß du dich ihr aufzuopfern alle Kraft hast angewandt;
Und du kanst dich glücklich schätzen, daß du dich dazu entschlossen,
Denn es ist aus dieser Quelle dir viel Segen zugefloßen.

17. Dei

17.
Deine Wissenschaft zu preysen, bin ich nicht geschickt noch tüchtig;
Wer davon aufrichtig redet, setzet nichts an solcher aus
Und es ist auch das Gedächtniß ihrer Proben noch nicht flüchtig,
Nein: Es zeugt davon mit Freuden manches dir verbundnes Haus.
Denn weil du, durch Gottes Beystand, dessen Ubel oft gehoben,
Muß es, nechst des Höchsten Güte, deine Sorgfalt gleichfalls loben.

18.
Deine jetzt gedruckte Bogen werden dich erhärten können,
Und man kan dar aus ersehen, daß dein Fleiß es hoch gebracht;
Auch die Mißgunst muß die Ehre der Gelehrsamkeit dir gönnen,
Der du schon von langen Zeiten dich theilhaftig hast gemacht.
Wer dis, was du schreibest, liest, kan und wird von dir bezahen;
Daß du dich den Ehren-Stufen kanst für vielen andern nahen.

19.
Deine Fürgefehete dringen, daß dir Ehre wiederfahre,
Reyse, unter Gottes Obhut, an den Ort der sie ertheilt.
Ehre folgt mit höchsten Rechte, wenn man schon so viele Jahre
Sich der Tugend hat ergeben, und dem Guten nach geehlt.
Was man gibt, hast du verdienet, die mit Fleiß verknüpfte Bürde
Fordert dich, geehrter Gönner, auch einmahl zur Doctor-Würde.

20.
Deiner treuen Freunde Zuruf heißet: Freue dich von Herzen!
Glück und Heyl und aller Segen komme reichlich über dich!
Was der Neid dawider murret, darf dich keines weges schrecken,
Denn ihn kräncket nur dein Vorzug, darum thut er ängstlich.
Lebe bey uns lange Jahre, practicire immer glücklich!
Gottes Gnade, Kraft und Weysheit unterstütze dich nachdrücklich!

21.
Wehrter Freund, die sind die Zeiten, die ich eyligst aufaesezt,
Nimm, was ich dir zugeschrieben, mit gewoagnem Herzen hin;
Weil du mich mit deiner Liebe, Treu und Sorgfalt hast eräoht,
So vergönne, daß ich hierdurch dir in etwas danck bahr bin.
Freund und Diener wahrer Tugend schmecke lange ihre Früchte,
Hör, sie spricht: es bleybt und grünet allezeit dein gut Gerüchte.

Mit diesen wenigen, wolte zwar eylfertig, doch wohlmeynend und erger
benst, seinem besonders geneigten Gönner und geehrtesten Freunde,
zu der längst verdienten Doctor-Würde, Glück wünsch

Daniel Schönemann,
Prediger zu St. Georgen in der Königs-Stadt an Berlin.

Ulh 3444

ULB Halle

005 369 07X

3

ML

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
SISTENS

CASUM MEMORIA DIGNUM
HYDROPICÆ
LAPSU, INTEGRO ABDOMINE,
CURATÆ.

QVAM,
AUSPICE DEO PROBITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſe Facultatis Medicæ
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E
P R O R E C T O R E M A G N I F I C O

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO,
MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR.
COLLEGA, SOCIET. REG. BEROL. SCIENT. SODALI, ETC.
FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,
Domino Patrono, ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS
SUMMISQUE IN ARTE SALUTARI HONORIBUS, INSIGNIBUS AC PRIVI-
LEGIIS MORE MAJORUM SOLEMNI OBTINENDIS
HORIS LOCOQUE CONSVETIS,
ANNO MDCCXXXVII. D. VII. JANUAR.
PUBLICAE AC PLACIDAE ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET
A U C T O R

CHRISTOPHORUS ERNESTUS CONO,
TANGREMUNDA - PALÆO - MARCH.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
Typis IOANNIS CHRISTIANI HENDELII, Acad. Typogr.

